

ситуації щодо легалізації комп'ютерного ПЗ в органах виконавчої влади, розроблено законопроект по боротьбі з піратством в Інтернеті. Згідно з даними інвентаризації, проведеної в центральних органах виконавчої влади, заходи з легалізації комп'ютерних програм сприяли поступовому зниженню рівня використання неліцензійного ПЗ з 40% в 2012 р. до 33% в 2013 р.

Нещодавно опубліковані висновки за підсумками міжнародного дослідження, що тривало три роки, проекту Media Piracy Project (Пірати і ЗМІ). Головний висновок спеціалістів: у боротьбі з піратством і контрафактом концепція «трьох ударів» (відключення від Інтернету, запровадження цензури, наділення правоохоронців додатковими правами) не допомагає. Вирішального удару, що дасть можливість взяти під контроль порушення авторського права в інтелектуальній сфері, може завдати тільки економічний інструмент, для чого необхідно змінити міжнародну цінову політику [1, 63] хоча би у сфері відеоігор, ПЗ, музичної та кіноіндустрії. Справа в тому, що висока ціна на ПЗ, низькі доходи населення і незначна вартість тиражування цифрових технологій – головні фактори, що визначають феномен повсюдної глобальної піратської активності. Проблема визнана аналітиками міжнародною, тому і вирішення її повинно мати скоординований наддержавний характер.

Список використаних джерел:

1. Створення в Україні сприятливих умов для розвитку індустрії програмного забезпечення: Науково-практичне видання / Авторі-упорядники: Г.О. Андрощук, М.М. Шевченко – К: Парламентське вид-во, 2012. – 372 с

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ СПОСОБИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ І СУМІЖНИХ ПРАВ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ МИТНОГО СОЮЗУ

Василенко Віталій Іванович,

*викладач Черкаського національного університету
імені Б.Хмельницького*

Під способами захисту авторських і суміжних прав розуміють закріплені законом матеріально-правові заходи примусового характеру, за допомогою яких відбувається відновлення (визнання) порушених (оспорюваних) прав і вплив на правопорушника [1]. Авторське законодавство України та країн Митного Союзу надає потерпілим досить

широкий спектр способів захисту. Відповідно до ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права», ст. 49 Закону Республіки Казахстан «Про авторське право і суміжні права», ст. 40 Закону Республіки Білорусь «Про авторське право і суміжні права», власники виняткових авторських і суміжних прав мають право вимагати від порушника:

- 1) визнання прав;
- 2) відновлення становища, яке існувало до порушення права;
- 3) припинення дій, що порушують право або створюють загрозу його порушення;
- 4) відшкодування збитків, включаючи упущену вигоду;
- 5) стягнення доходу, отриманого порушником внаслідок порушення авторських і суміжних прав;
- 6) виплати компенсації. Розмір компенсації визначається судом;
- 7) прийняття інших передбачених законодавчими актами заходів, пов'язаних із захистом їхніх прав.

Подібні способи врегулювання охорони авторських і суміжних прав закладені і у Цивільному кодексі Російської Федерації (далі - ЦК РФ). В частині IV ЦК РФ зазначено що основні норми, які регулюють захист авторських прав, містяться у главі 69 «Загальні положення», де перераховано способи захисту з їх розподілом за підставами застосування: способи, спрямовані для захисту особистих немайнових прав та виняткових прав. В ЦК РФ немає чіткого розмежування авторських прав на майнові та немайнові, тому при виборі способу захисту необхідно керуватися главою 70 ЦК РФ та загальними положеннями по захисту порушених прав. У загальному ці способи захисту мають універсальний характер і перераховані в ст. 12 ЦК РФ [2].

Зазначені способи захисту не вичерпують собою всіх можливих заходів, до яких може вдатися потерпілий для захисту своїх авторських і суміжних прав і охоронюваних законом інтересів. Авторські та суміжні права за своєю природою є суб'єктивними цивільними правами, тому їх захист може здійснюватися за допомогою всіх тих способів, які застосовуються для захисту суб'єктивних цивільних прав.

Потрібно враховувати, що крім способів захисту авторських і суміжних прав в їх повному розумінні законодавство про авторське і суміжне право передбачає можливість застосування до порушників додаткових санкцій. Так, згідно з ч. 2 ст. 49 Закону РК «Про авторське

право і суміжні права», до розгляду справи суддя одноосібно має право винести ухвалу про заборону відповідачеві виготовлення, відтворення, реалізації, використання примірників творів і фонограм, щодо яких передбачається, що вони є контрафактними. Суддя також має право винести ухвалу про накладення арешту і вилучення всіх примірників творів та фонограм щодо яких буде встановлено, що вони є контрафактними, а також матеріалів і обладнання, призначених для їх виготовлення і відтворення. Згідно з ч. 3 ст. 49 вищевказаного Закону «суд має право винести рішення про конфіскацію контрафактних примірників твору або фонограми, а також матеріалів і обладнання, що використовуються для їх відтворення. Контрафактні примірники творів або фонограми можуть бути передані власнику авторських або суміжних прав на його вимогу або за рішенням суду підлягають знищенню. Матеріали та обладнання, що використовуються для їх відтворення, підлягають за рішенням суду знищенню або передачі в дохід держави» 3.

Законодавство Республіки Білорусь допускає вирішення цивільно-правового спору, пов'язаного з порушенням виключних прав на об'єкти авторського права чи суміжних прав, у третейському суді (ст. 10 ЦК РБ, ст. 1 Положення про третейський суд - додаток 3 до ЦПК РБ). В силу п. 3 ст. 262 ЦПК РБ при підготовці справи до судового розгляду з метою забезпечення своєчасного і правильного вирішення справи суддя роз'яснює сторонам їх процесуальні права і обов'язки, зокрема право на добровільне врегулювання спору або на звернення до третейського суду [4].

Визнання прав може застосовуватися як до особистих немайнових прав авторів і виконавців, так і до майнових прав. Визнання права може супроводжуватися публічним оголошенням про існування певного права. Так, відповідно до підпункту «є» п. 2 ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права», суб'єкт авторського права може вимагати, враховуючи і судовий порядок, публікації в засобах масової інформації про допущені порушення авторських і суміжних прав і прийняте судове рішення щодо такого порушення. Така публікація здійснюється за рахунок порушника. Визнання прав є першим способом захисту цивільних прав, що зазначений у ст. 16 ЦК України.

Такий спосіб захисту у сфері авторського права й суміжних прав, як припинення дій, що становлять правопорушення або створюють загрозу правопорушення, може бути застосований практично завжди.

Це заборона реклами, пропозиції продажу екземплярів, заборона продажу, додрукування тиражу тощо. Найбільш дієвим способом захисту авторських і суміжних прав є відшкодування збитків, стягнення незаконно отриманого доходу й виплата компенсації. Цими способами задовольняється майновий інтерес потерпілого.

Висуваючи вимогу про відшкодування збитків, суб'єкт авторських або суміжних прав повинен довести факт наявності збитків, їх розмір, а також те, що збитки були заподіяні діями порушника.

Більш поширеним способом захисту є стягнення з порушника незаконно отриманого доходу. Розмір доходу можна визначити за допомогою відповідних розрахунків. Частина 2 п. 3 ст. 22 ЦК України передбачає, якщо особа, яка порушила право, одержала внаслідок цього доходи, особа, право якої порушено, вправі вимагати відшкодування одночасно з іншими збитками упущеної вигоди в розмірі не меншому, ніж такі доходи. За ЦК України суб'єкт авторського права зможе вимагати виплати йому доходів, отриманих порушником, не відмовляючись від відшкодування реального збитку. У зв'язку з цим суб'єктам авторського права буде вигідніше обґрунтовувати свої вимоги щодо стягнення збитків, посиляючись на ст. 22 ЦК України.

Компенсації може підлягати й моральна шкода. Форма й розмір компенсації моральної шкоди визначаються судом незалежно від розміру й форми відшкодування майнової шкоди за загальними правилами компенсації моральної шкоди, встановленими ст. 23 ЦК України.

Підпункт «з» п. 1 ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права» говорить про те, що правовласник може вимагати прийняття інших способів захисту, передбачених законодавством. Цю норму варто розуміти насамперед як відсилання до ст. 16 ЦК України, де міститься перелік різних способів захисту цивільних прав, які не передбачені в ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права», але повинні застосовуватися при порушенні виключних авторських і суміжних прав. Серед них: визнання угоди недійсною; присудження до виконання обов'язку в натурі; припинення або зміна правовідносин; визнання незаконними рішення, дії або бездіяльність органів державної влади й органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб; відновлення становища, що існувало до порушення.

Всі ці способи захисту можуть бути застосовані при розгляді випадків позадоговірного порушення авторських і суміжних прав [5].

Таким чином, проаналізувавши законодавство у сфері цивільно-правового захисту авторських і суміжних прав в Україні та країнах Митного союзу, стверджуємо, що нормативна база по врегулюванню цих правовідносин має досить широкий спектр його застосування. В основу такого врегулювання поставлені цивільні кодекси та закони «Про авторське право і суміжні права» відповідних країн. Натомість Російська Федерація відмовилася від Закону «Про авторське право і суміжні права» і зосередила всю увагу на Цивільному кодексі. В такому випадку законодавцю України можливо необхідно звернути увагу на російський досвід та зменшити дублювання одних і тих же принципів у різних нормах вітчизняного права.

Список використаних джерел:

1. Сергеев А.П.. Право інтелектуальної власності в Російській Федерації: Учеб. - 2-е вид., Герераб. н доп. - М.: ТОВ «ТК Велбн». – 752 с., 2003 - перейти до змісту підручник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://weblib.pp.ua/obschie-polojeniya-6720.html>
2. Лопачева С.В. Современное состояние российского законодательства в сфере гражданско-правовой защиты авторских прав // Вестник Пермского университета. Юридические науки Выпуск № 2 / 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/sovremennoe-sostoyanie-rossiyskogo-zakonodatelstva-v-sfere-grazhdansko-pravovoy-zaschityi-avtorskih-grav>
3. Закон Республики Казахстан от 10 июня 1996 года № 6-І Об авторском праве и смежных правах (с изменениями и дополнениями по состоянию на 24.12.2012 г.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1005798
4. Портной Е Защита авторских и смежных прав в Республике Беларусь // «Юрист» 26.02.2007. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.busel.org/texts/cat5vx/id5zwsynj.htm>
5. Право інтелектуальної власності: Акад. курс: Підруч. для студ. вищих навч. П68 закладів / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін.; За ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. - 696 с